

Haýsy gämi halas edilmeli?

Category: Kitapcy, Nukdaýnazar, Publisistika

написано kitapcy | 25 января, 2025

Haýsy gämi halas edilmeli? HAÝSY GÄMI HALAS EDILMELI?

Zähmet ykdysadyýeti boýunça professor Eziz Çelik «BirGün» gazetinde şeýle ýazdy:

«Uly iş jenaýatlary orta atylanda zol gaýtalanýan pikirleriň birem iş-önümçilik heläkçilikleriniň 98%-niň öňüni alyp bolýanlygydyr. ABŞ-da 30-njy ýyllarda geçirilen barlaglara esaslanýan bu pikir dogry. Emma bärden gaýdýar. İş-önümçilik heläkçilikleriniň 100% öňüni alyp bolýar. 30-njy ýyllaryň ylmy-tehniki mümkinçiliklerine esaslanyp üsti ýetirilen bu pikir üstünden togsan ýyl geçensoň ylymda, tehnologiýa, iş tejribesinde toplanan ummasyz uly gordan soň galan bary-ýogy 2%-niň nädip öňüni alybilmesin?»

Professor Çelik mysal berdi:

“ABŞ-nyň Zähmet ministriliginiň berýän maglumatlaryna görä 1930-njy ýylda 644 müň magdan işçisiniň 2 müň 63-i ölüm pidaly iş-önümçilik heläkçiliklerinde wepat bolupdyr. ABŞ magdan känlerinde 1930-njy ýylda ölüm howply iş-önümçilik heläkçilikleriniň ýygylgy 100 müňde 320. 2020-nji ýyldw ABŞ-da 64 müň kömür işçiden ölüm pidaly iş-önümçilik heläkçiligi bary-ýogy 5. Ölüm pidaly iş-önümçilik heläkçilikleriniň ýygylgy 90 ýylda 100 müňde 320-den 7,8-e düşüpdür. Diýmek, boljagam eken-ä, «kysmat» däl eken-ä!»

Ýagdaý şeýle-de bolsa, häzir ýurdumyzda:

Döwletiň, häkimiýetleriň işçilere, zähmetkeşler toparlanmalaryna neneň garaýandygy belli...

Reňki gitdigiçe «saralyp-solup» «eldekileşdirilen birgiden

sindikatlaryň diňe öz gaýgysyny edýändigigi, öz bähbidini bilýändigigi belli...

A işçi? İşçi hak-hukuk ugrundaky göreşiň niresinde?

Magdan känlerindäki wagşyýanalygyň – işçi ölümleriniň sebäplerini analiz etjek bolsak, hakykaty bilmeli bolýas. A.Eýnşteýniň sözi bar:

«Eger hakykaty aýan etmek isleýän owadanlamagy ussa goý».

Hawa, ýurdumyzda bedibagt işçi bu ugur-utgasyz düzgüne boýun egip mazara oklanmagyna nämüçin kaýyl bolýar? Tragediýanyň işçi tarapy-da bar. Şeýle:

Uzak ýyllaryň dowamynda (Magdan-Iş we Ýerasty-Iş ýaly) sindikatlarda işlän, Orta Gündogar Tehniki uniwersitetinde iş-iş beriji gatnaşyklarynyň taryhy boýunça okadan, zähmet durmuşynda degişli ellä golaý kitap ýazan Ýyldyrym Koç «Türkiýede işçiler synpynyň taryhy» kitabynda şy hakykatyň aşagyny çyzýar:

«Türkiýede giňden ýaýran gyşarma işçiler synpyna degişli kesgitlemeleriň subýektiwizme (islegiňe görä düşündirişe) we uwriýerizme (işçi öwgüsine) taýmasydyr. Anyk şertleriň anyk çözgütlerini tapmagyň deregine, kelleden näme geçse şony hakykatyň ýerine goýmak garaýşy pöwhe kesgitlemelere ýol açýar...»

Ýyldyrym Koç ýurdumyzdaky işçiler synlynyň profili-çemeleşme galyby hakda şeýle diýýär:

«- Doly sada, bisowat ýa-da gorkak diýip bolmaz, özüni alyp baryşlary ýaşaýan şertleri göz önüne tutulanda gysga wagtlyk bähbitler nukdaýnazardan örän rasionaldyr...

– Ýüzlerçe ýyl oba durmuşynda ýaşamagyň tejribesi bilen eserdeň hereket edýändigigi, üstünlik gazanjagyna gözi ýetmese, mejbur bolmasa töwekgelçilik etmeýändigigi, hak-hukugyň goragynda wagtal-wagtal yza tesmegi, amatly pursata garaşyp başaryandygy we hak-hukuk almada iň az çykdaýyly, iň aňsat ýoly tapmada örän ugurtapyjy bolandygydyr...»

Gürrüňsiz, bu kesgitlemeleriň üstünde jedelleşip bolar.

Ýyldyrym Koç sözünü şeýle dowam edýär:

«Ýönekeý işçi ideologik taýdan alanda kapitalizmiň miwesidir. Kapitalizmiň girizen jemgyýetçilik gatnaşyklarynyň täsiri bilen ýekebaradyr we diňe özüni bilýär, gerek bolsa (duz iýşen) ýoldaşlarynyň kellesinden basyp ýokaryk dyrmaşmaga taýýar, beýlekilerden kem galmajak bolup, gazanany bezenenine ýetmese-de, özüni görkezmek üçin pul sowurmaga höwesli...»

Ýeri...

Ýene nägadar işçi ölmeli, ezilmeli?

Häkimiýetleriň we köp sary sindikatyň muňa diňe tomaşa edip oňýandygyny göresi gelenokmyka?

Ýyldyrym Koç işçileriň düýp arzyly sepgidiniň-azatlygynyň diňe şu ýagdaýda mümkin boljagyny-da ýazýar:

«Kapitalizme, kapitalizmiň demikdiriji eksplutasiýasyna, adam gatnaşyklaryndaky ýalňyzlaşma-diňe özüňi bilmeleşmä, göz üçin pul sowmalara we tebigatyň harlanmagyna garşy göreşdir...»

Ýagny:

Işçiler synpynyň ýurdunyň demokratik, azat, garaşsyz, adalatly gelejegini gurmazdan azatlygy üpjün etmek mümkin däl. Diýmek: Ölümleri duruzmagyň ýoly öz gämiňi däl-de, watanyň gämisini halas etmekden geçýär.

Işçiler synpyna öňbaşçylyk edip biljek partiýa barmy? Bu sowalyň jogabyny özüňiz beriň...

Soner ÝALÇYN.

«SÖZCÜ» gazetini, 21.10.2022. Publisistika